	Samostatná příloha k MPN 1 – Výčty a pravopis	MPN 1/SPEJ 11
		Vydání č.: 1
		Strana/Počet stran: 1/6

Schválil: Ing. Jiří Kratochvíl, ředitel odboru technické normalizace	Datum: 2012-11-01	Podpis:
---	-------------------	---------

Výčty a pravopis

V odborných textech se vyskytuje poměrně rozsáhlý soubor výčtů různých typů. Rozmanitost vyplývá jednak z jejich stránky obsahové, jednak z toho, že výčet je zčásti záležitostí grafickou a zčásti záležitostí jazykovou, pravopisnou. Každý z obou přístupů přitom nabízí a preferuje poněkud jiné možnosti řešení.

Platná Pravidla českého pravopisu připouštějí více možností a variant psaní výčtů, a to jak pro používání interpunkce, tak pro psaní velkých, popř. malých počátečních písmen u jednotlivých položek výčtu. Tyto dvě pravopisné oblasti spolu neoddělitelně souvisejí: **zvolený typ interpunkce má přímý vliv na volbu velkého/malého písmena při uvádění jednotlivých položek výčtu.**

Základní pravidla pro psaní výčtů jsou uvedena rovněž v ČSN 01 6910.

V souvislosti s překlady z angličtiny a stejně tak i z dalších jazyků je třeba připomenout, že jak psaní velkých/malých počátečních písmen, tak interpunkční pravidla se v jednotlivých jazycích značně liší, proto nelze jen mechanicky přejímat podobu originálu. V českém textu je nutno řídit se jazykovými pravidly platnými v češtině a přejímat lze jen taková řešení, která jsou s nimi v souladu. Pro češtinu je tak mnohdy třeba stanovit vlastní systém psaní (pro daný dokument, soubor dokumentů atd.) a ten pak jednotně zachovávat.

V současné době existují nejrůznější typy a soubory textů, pro které se vyžaduje jednotná úprava, což se pak samozřejmě týká také psaní výčtů. Různé instituce, redakce, nakladatelství a vydavatelství apod. si pak – v rámci platných pravidel pravopisných – mohou stanovit svá vlastní pravidla pro to, jak tyto výčty psát. Pokud se však s takovými pravidly či pokyny setkáme, měli bychom si být vědomi toho, že nejde o jediné možné a absolutní řešení, které je nutno aplikovat kdykoliv a kdekoliv. Pro určitý soubor textů je to nepochybně řešení účelné a užitečné, zdaleka to však neznamená, že pro odlišný typ textu nebude vhodnější úprava zcela jiná.

Při psaní výčtů se z jazykového hlediska zaměříme především na tyto aspekty:

- 1. Výčet má větnou podobu.** Je tvořen uvozující částí, která může, ale nemusí být ukončena dvojtečkou, a dále jednotlivými položkami výčtu; někdy dokonce po ukončení výčtu věta ještě dále pokračuje. Proto se většinou vyžaduje, aby se používala také odpovídající větná interpunkce. Výjimkou jsou pouze řešení grafická, která interpunkční řešení suplují.

Vedle interpunkce je třeba dbát také na to, aby jednotlivé položky výčtu měly ve vztahu k uvozující části náležitou gramatickou formu, tj. aby jmenné výrazy byly v náležitém pádě apod. Dále je třeba věnovat pozornost také tomu, aby všechny položky ve výčtu byly řešeny jednotným způsobem. To znamená, že např. tam, kde uvozující část umožňuje použít ve výčtu několik různých pádů, je třeba zvolit pouze jednu z možností a tu pak důsledně uplatňovat, nikoliv psát jednotlivé položky v rozdílných pádech. Z hlediska jednoznačnosti, jasnosti a přehlednosti je ideální formulovat uvozující část tak, aby mohly následovat položky v prvním pádě.

Výčet musí být jednotný také ve smyslu využití jazykových prostředků. Z toho vyplývá, že například tam, kde lze ve výčtu použít jak infinitiv, tak slovesné podstatné jméno, je opět třeba, aby byly všechny položky řešeny stejným způsobem.

PŘÍKLADY NESPRÁVNÉHO GRAMATICKÉHO ŘEŠENÍ VÝČTU

Systém číslování v této ISO/IEC 19762 je ve formátu nn.nn.nnn, kde první dvě číslice (nn.nnn) představují „nejvyšší úroveň“ vyjadřující, zda se daný termín týká

- 01 = společně všech technologií AIDC,
- 02 = společně všech opticky čitelných médií,
- 03 = lineárního čárového kódu,
- 04 = dvourozměrného čárového kódu,
- 05 = radiofrekvenční identifikaci,

Schválil: Ing. Jiří Kratochvíl,
ředitel odboru technické normalizace

Datum: 2012-11-01

Podpis:

06 = obecným termínům pro rádiové systémy,
07 = systémům lokalizace, vyhledávání v reálném čase,
08 = MIIM.

(Všechny položky výčtu by v souladu s uvozující částí měly být ve 2. pádě – „týká se čeho“.)

Role průvodce může rovněž zahrnovat:

- poskytování vysvětlení nebo pomoc při shromažďování informací,
- jsou svědky auditu jménem auditované organizace ...

(Položky jsou řešeny každá zcela jiným způsobem – jmenné versus slovesné vyjádření, výčet je nesourodý; u druhé položky je navíc rozpor v čísle ve vztahu k uvozující části.)

Měla by být přezkoumána relevantní dokumentace auditované organizace, aby:

- byla určena shoda systému ...,
- shromáždit informace pro podporu auditu.

(Výčet je nesourodý, druhá položka gramaticky nenavazuje na uvozující část.)

Podmínky užití této metody jsou:

- a) středně pevná až pevná ruda,
- b) strmě uložená ložiska,
- c) průměrná mocnost ložiska do 20 m,
- d) v rudě nesmějí být větší proplástky,
- e) ruda se nedá přebírat přímo v porubu.

(Opět nesourodý výčet – v prvních třech bodech je heslovité jmenné vyjádření, zatímco v dalších dvou bodech je vyjádření větné.)

2. **Pro užívání dvojtečky na konci uvozující části neexistuje jednoznačné a přímočaré pravidlo.** Nejdůležitější úlohu hraje to, zda výčet chápeme jako plynulou součást věty, anebo zda ho pro větší zdůraznění chceme vyčlenit mimo rámec věty. V prvním případě dvojtečku nepíšeme, v druhém ano. V textu normativních dokumentů lze v závislosti na potřebách členění textu používat obě možnosti. Měli bychom přitom ale vždy mít na paměti i text jako celek a u stejného typu výčtu pak v celém textu důsledně používat stejné řešení.

PŘÍKLAD

Vibrace v přístroji mohou být způsobeny

- nevyvážeností otáčivých prvků,
- malými deformacemi rámu,
- válečkovými ložisky a
- aerodynamickými zatíženími.

Vibrace v přístroji mohou být způsobeny:

- nevyvážeností otáčivých prvků,
- malými deformacemi rámu,
- válečkovými ložisky a
- aerodynamickými zatíženími.

	Samostatná příloha k MPN 1 – Výčty a pravopis	MPN 1/SPEJ 11
		Vydání č.: 1
		Strana/Počet stran: 3/6

Schválil: Ing. Jiří Kratochvíl, ředitel odboru technické normalizace	Datum: 2012-11-01	Podpis:
---	-------------------	---------

Užití dvojtečky může být dále ovlivněno také výběrem výrazů v uvozující části věty, způsobem její formulace i celou řadou faktorů dalších.

PŘÍKLAD

Při provádění

- zkoušky na nepravidelném povrchu,
- zkoušky dynamické pevnosti a
- zkoušky pevnosti rukojeti

se vozidlo nesmí složit a zajišťovací prvek (prvky) se nesmí uvolnit.

Tento výčet není uveden celou větou a po jeho ukončení věta ještě dále pokračuje. V takovýchto případech je třeba trvat na dodržování náležité větne interpunkce, to znamená **takové**, jaká by se uplatnila, kdyby text nebyl psán formou výčtu, ale lineárně jako věta. Není proto důvod psát za uvozující částí věty dvojtečku. Není rovněž žádný důvod pro psaní interpunkčního znaménka na konci druhé odrážky (jeho funkci tu přejímá spojka *a*) ani na konci třetí odrážky, protože za ní text dále plynule pokračuje. U tohoto typu výčtu dochází v překladech velmi často ke kopírování anglické interpunkce, která se však řídí jinými pravidly a pro český text je nevhodná.

Dvojtečku většinou nepíšeme bezprostředně po předložce nebo spojce, zejména jednopísmenné.

PŘÍKLAD

Možnost uplatnit přímo či nepřímo určité sankce (důsledky) je rozptýlena do celé řady právních předpisů. Mezi ně patří i

- trestní zákon,
- přestupkový zákon.

(Viz také poslední příklad ve 3 b.)

Je-li v uvozující části užito ukazovací zájmeno, dvojtečku naopak zpravidla píšeme:

PŘÍKLADY

Za přestupek lze v těchto případech uložit tyto sankce:

- a) pokutu,
- b) zákaz činnosti.

Písek a vysokopecní granulovaná struska pro ucpávku musí splňovat tyto podmínky:

- a) nejméně 90 % objemu musí mít zrnitost 0,3 až 3 mm, zbytek nejvíce 5 mm;
- b) obsah jílových příměsí nesmí přesahovat 10 % objemu.

V souvislosti s překlady je třeba upozornit na to, že uvozující části výčtu bývají v angličtině nejčastěji zakončeny na „**as follows**“. To bývá do češtiny s oblibou překládáno jako „**následovně**“. Tento výraz však ve slovnících spisovné češtiny buď vůbec nenajdeme, nebo je tam uveden s poznámkou, že jde o **výraz nevhodný**, nejčastěji používaný místo náležitého **takto**. Z toho vyplývá, že ve spisovném jazyce bychom příslovce **následovně** vůbec používat neměli. Náležitým českým ekvivalentem je **takto**; v mnoha případech není třeba **as follows** vůbec překládat.

PŘÍKLADY NÁLEŽITÉHO ŘEŠENÍ

Při měření se musí postupovat takto:

Definice světelného toku zní takto:

Definice světelného toku zní:

Schválil: Ing. Jiří Kratochvíl,
ředitel odboru technické normalizace

Datum: 2012-11-01

Podpis:

3. **Interpunkční znaménka** nejsou pouze záležitostí formální, ale mají schopnost naznačovat významové vztahy, a to zejména pokud jde o těsnost spojení, a tedy i o těsnost významových vztahů jednotlivých položek výčtů.

Co do těsnosti spojení jsou interpunkční znaménka odstupňována takto:

- a) **Tečka** jednotlivé položky výčtu zcela osamostatňuje; každá položka pak začíná velkým počátečním písmenem.

PŘÍKLAD

Je nutno řídit se těmito pravidly:

1. Vrt nemá být veden podél vrstev, ale napříč jimi. Kde podmínky vyžadují umístění vrtu podle vrstev, nesmí být položen blízko výrazné spáry nebo pukliny.
2. Vrt má končit v pevné hornině, nikdy ne na mezivrstevní spáře nebo puklině, vždy alespoň 30 cm od ní.
3. Vrt má probíhat pokud možno rovnoběžně s volnou plochou, na kterou působí, nebo jen málo od ní odkloněn.

Tečka se dále píše za poslední položkou výčtu – ovšem pouze tehdy, jestliže je výčet ukončen a uvozující část nemá další pokračování.

Tečka se nepíše, uplatňuje-li se ve výčtu pouze grafické řešení. Jednotlivé položky v tomto případě zpravidla nejsou odděleny čárkou ani středníkem (viz také bod 5).

- b) **Středník** stojí svou platností mezi tečkou a čárkou. Naznačuje hlubší a výraznější předěly než čárka, neosamostatňuje však úseky jazykového projevu natolik jako tečka.

Používá se především tam, kde jsou jednotlivými (nebo alespoň některými) položkami výčtu delší úseky, u nichž je čárka nebo více čárek součástí interpunkčního řešení. Díky použití středníku na konci jednotlivých položek výčtu je text lépe členitelný a přehlednější a poskytuje snadnější orientaci.

PŘÍKLAD

Organizace musí určit:

- a) požadavky specifikované zákazníkem, včetně požadavků na činnosti při dodání a po dodání;
- b) požadavky, které zákazník neuvedl, ale které jsou nezbytné pro specifikované nebo zamýšlené použití, je-li toto použití známo;
- c) požadavky zákonů a předpisů aplikovatelné na produkt;
- d) jakékoli doplňující požadavky určené organizací jako potřebné.

V překladech normativních dokumentů se středník velmi často používá v souladu s řešením originálu rovněž pro oddělování velmi krátkých, často nevětně vyjádřených položek. Proti tomuto řešení nelze nic namítat, je pouze nutno zdůraznit, že musí být jednotné v celém dokumentu. O tom, že v rámci podobného typu výčtu nelze libovolně střídát čárku a středník, snad není třeba hovořit.

PŘÍKLAD

Držák šidítka se může skládat z

- úchytky k oděvu;
- pásku;
- úchytky k šidítku;
- doplňkových součástí.

- c) **Čárka** spojuje jednotlivé úseky jazykového projevu plynule, těsně (viz příklady výše).

	Samostatná příloha k MPN 1 – Výčty a pravopis	MPN 1/SPEJ 11
		Vydání č.: 1
		Strana/Počet stran: 5/6

Schválil: Ing. Jiří Kratochvíl, ředitel odboru technické normalizace	Datum: 2012-11-01	Podpis:
---	-------------------	---------

- d) **Rozdílné funkce interpunkčních znamének lze s výhodou využít u výčtů, které neleží na stejné úrovni**, tj. s různou těsností významového vztahu, popř. v takových případech, kdy každá položka výčtu sama o sobě ještě obsahuje další, částečný výčet. Zde je výhodné interpunkční znaménka kombinovat. Částečné výčty v rámci jednotlivých položek bývá lépe oddělovat čárkou, zatímco jednotlivé položky jako celek pak oddělovat středníkem. Na téže úrovni přitom vždy musí každá položka výčtu (s výjimkou poslední) končit stejným interpunkčním znaménkem. Současně s tím je třeba brát v úvahu také pravidla, která se váží k užívání velkých písmen.

PŘÍKLAD

Záznamy mají zahrnovat:

- a) záznamy vztahující se k programu auditů, jako jsou:
  - dokumentované cíle a rozsah programu auditů,
  - rizika spojená s programem auditů,
  - přezkoumání efektivnosti programu auditů;
- b) záznamy týkající se každého jednotlivého auditu, jako jsou:
  - plány auditu a zprávy z auditu,
  - zprávy o neshodách,
  - zprávy o nápravných a preventivních opatřeních,
  - pokud to přichází v úvahu, zprávy o následných auditech;
- c) záznamy týkající se pracovníků provádějících auditů, které pokrývají například následující témata:
  - hodnocení kompetencí a výkonnosti členů týmu auditorů,
  - výběr týmu auditorů a jeho členů,
  - udržování a zlepšování kompetencí.

4. Psaní velkých/malých počátečních písmen

Jednotlivé položky výčtu se píší s malým počátečním písmenem, jestliže za uvozující částí následují výrazy nevětné, a to i tehdy, jsou-li bohatě rozvíte. Velké písmeno se tu uplatňuje pouze tehdy, když položka začíná slovem, které se podle platných pravidel českého pravopisu píše s velkým počátečním písmenem. Jednotlivé položky výčtu se v tomto případě oddělují čárkou nebo středníkem (nikoliv tečkou), a to podle míry těsnosti významového spojení jednotlivých položek výčtu. Je-li konec výčtu současně i koncem věty, píše se za poslední položkou tečka.

Malé počáteční písmeno lze použít i tehdy, když některá z položek výčtu obsahuje větu a má se vyjádřit těsné sepětí položek výčtu. V tomto případě se jednotlivé položky výčtu ukončují středníkem, poslední položka tečkou (pokud věta nepokračuje).

Obsahuje-li některý z členů výčtu více než jednu větu, většinou se jednotlivé věty oddělují středníkem, po němž následuje malé počáteční písmeno. Na konci jednotlivých položek (s výjimkou poslední) je opět středník.

PŘÍKLAD

Ohrožení nestrannosti zahrnuje:

- a) ohrožení v důsledku vlastních zájmů – ohrožení, která vznikají u osob nebo orgánů působících ve vlastním zájmu; záležitosti vztahující se k certifikaci ve smyslu ohrožení nestrannosti je vlastní finanční zájem;
- b) ohrožení dané vlastním přezkoumáním – ohrožení, která vznikají u osob a orgánů přezkoumávajících práci, kterou samy odvedly; auditování systémů managementu klienta, jemuž certifikační orgán poskytl poradenství, by bylo v důsledku vlastního přezkoumání takovým ohrožením;

Schválil: Ing. Jiří Kratochvíl,
ředitel odboru technické normalizace

Datum: 2012-11-01

Podpis:

- c) ohrožení v důsledku příbuzenských, přátelských nebo důvěrných vztahů – ohrožení, která vznikají u osob nebo orgánů, které jsou si příliš blízké nebo důvěřují jiným osobám namísto vyhledávání důkazů z auditu;
- d) hrozby v důsledku neoprávněného vynucení – ohrožení, která vznikají u osob nebo orgánů, u kterých je domněnka, že došlo k vynucení (otevřenému nebo skrytému); takové ohrožení musí být odstraněno nebo sděleno supervizorovi.

Pro úplnost je třeba uvést, že ve výčtech tohoto typu lze rovněž psát za jednotlivými větami tečku, pak následuje další věta s velkým počátečním písmenem a s tečkou na konci atd. Na konci jednotlivých položek (s výjimkou poslední) je středník. V normativních dokumentech se toto řešení neuplatňuje, dává se tu přednost oddělování jednotlivých vět středníkem.

PŘÍKLAD

Selhávky lze zneškodnit těmito způsoby:

- obnovou volně přístupné části roznětného vedení; při zápalnicovém roznětu musí být nově připojená zápalnice dlouhá nejméně 120 cm;
- použitím nové roznětné náložky po předcházejícím odstranění ucpávky nálože;
- odpálením nálože v novém vývrtu, pokud se vývrt nepřiblíží k selhávce na menší vzdálenost, než je desetina-sobek průměru vývrtu, ve kterém je selhávka, avšak ne menší než 30 cm. Polohu a směr nového vývrtu musí určit střelní mistr nebo technický vedoucí odstřelu. Pro zjištění směru vývrtu se selhávku lze v potřebné míře odstranit ucpávku;
- v nevybušném prostředí též použitím příložné nálože;
- vypláchnutím sypkých nebo kapalných trhavin nebo vyfoukáním náložkovaných trhavin;
- nenásilným vyjmutím volně přístupných náložek ve zbytcích vývrtů.

Velké písmeno na počátku výčtu se píše zpravidla tehdy, jestliže je alespoň jedna položka výčtu vyjádřena větou nebo je-li alespoň k jedné položce výčtu připojena další samostatná věta. V tom případě se také zpravidla píše za jednotlivými položkami výčtu tečka – viz příklad ve 3 a).

- 5. Pravopisné prostředky mohou být nejrůznějším způsobem suplovány prostředky grafickými.** Přehledné a funkční řešení realizované takovýmto způsobem (zejména jde-li o výčet krátkých, nevětných položek) je rovněž přijatelné. Z hlediska vyjadřování odborného jde však o záležitost spíše okrajovou; v normativních dokumentech se obvykle nepoužívá.

PŘÍKLAD GRAFICKÉHO ŘEŠENÍ

Certifikace se vztahuje na:

- Vývoj, organizování a pořádání kurzů a školení
- Realizaci odborných akcí
- Realizaci spolkových akcí
- Řízení projektů
- Vydávání publikací

ZÁVĚR

Při psaní výčtů se uplatňuje mnoho variantních řešení. Konkrétní řešení je přitom ovlivněno jednak potřebou řešení vztahů významových a jednak ohledem na přehlednost textu. Současně s tím ovšem musí výčet splňovat pravidla a požadavky jazykové správnosti v češtině. Proto nelze při překladu vždy jen mechanicky kopírovat podobu originálu.

Tím jsou dány meze pro možnost volby. V rámci jednoho textu, popř. souvisejících textů je pak nutno postupovat jednotným způsobem a systémově uplatňovat zvolený způsob řešení.